

کمک ۴۵ میلیارد ریالی مساجد تهران در رزمایش همدلی

معاون مرکز رسیدگی به امور مساجد با بیان این که بعد از توصیه رهبر معظم انقلاب به رزمایش همدلی، مسجدی‌ها جانانه به میدان آمدند، گفت: تاکنون ۴۵ میلیارد ریال کمک نقدی و ۳۰ میلیون ریال وام قرض‌الحسنه به نیازمندان اهدا شده‌است. حجت‌الاسلام حجت‌ا... ذاکر معاون فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور

تهران، ۴۵ میلیارد ریال کمک نقدی انجام شد و ۳۰ میلیون ریال وام قرض‌الحسنه نیز از سوی مساجد به نیازمندان اهدا شد. وی تصریح کرد: در قالب پویش هر مسجد یک قربانی تاکنون ۴۹ رأس گوساله، ۲۲۱۵ رأس گوسفند و ۱۷ هزار مرغ ذبح و میان نیازمندان توزیع شده‌است. /فارس

پژوهشگران تاریخ معاصر از وقایع انقلاب در ماه مبارک رمضان می‌گویند

ختم قرآن در انفرادی!

۲۰ ماه مبارک رمضان در تاریخ انقلاب اسلامی یادآور وقایع و رویدادهای مهم و تأثیرگذاری است. برای مثال بازه زمانی هشت ساله جنگ ایران و عراق، پر است از خاطراتی در حال و هوای ماه رمضان که می‌توان در آن دقیق مختلفی را کشف و بررسی کرد. اما تاریخ‌پژوهان انقلاب، خاطراتی متفاوت و ویژه از رمضان‌های ایام انقلاب دارند. افطار و سحریهایی که در زندان‌های رژیم طاغوت سپری شدند یا تجربه رمضان در ایام منتهی به انقلاب ۵۷ که بسیار ملتهب و پراضطراب سپری شد، روایتگر خاطراتی است که باید دوباره و چندباره مطالعه و بررسی شود. در این گزارش سراغ پژوهشگران و متخصصان حوزه تاریخ شفاهی معاصر رفته‌ایم تا از کشفیات آنها در خاطرات مبارزان انقلابی برایمان بگویند.

پیمان طالبی

ادبیات و هنر

قرآن الهام بخش

حمید قزوینی (پژوهشگر تاریخ انقلاب)

موزه شریعت

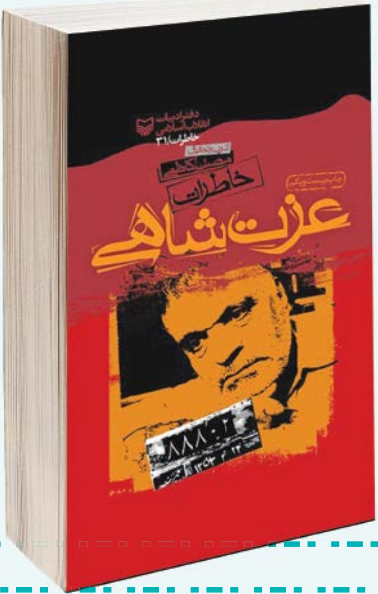
در ایام پیش از انقلاب، حال و روز زندانیانی که در زندان‌های رژیم شاهنشاهی اسیر بودند، مساعد نبود. اغلب زندانیان طی عملیات سخت بازجویی و شکنجه، راهی جز پناه بردن به معنویات و انس با قرآن، دعا و ذکر نداشتند. طبیعتاً اگر در ماه مبارک رمضان کسی گرفتار زندان‌های شاه می‌شد، شرایط برایش به مراتب دشوارتر می‌بود و چالش‌های تازه‌ای را تجربه می‌کرد. در خاطرات تعدادی از این زندانیان خواننده‌ام در ماه مبارک رمضان، غذایی را که در طول روز به زندانی داده می‌شد، جایی مخفی می‌کردند تا بتوانند به عنوان وعده سحری بخورند. همچنین به علت دسترسی نداشتن به کتاب‌های قرآن و ادعیه در زندان، موارد محدودی هم که یافت می‌شد، به صورت مخفیانه بین زندانیان دست به دست می‌شد. در سلول‌هایی که چند زندانی در آن حضور داشتند، گاه یک نفر به تلاوت آیات قرآن

شکنجه مخصوص شب قدر

محسن کاظمی (پژوهشگر تاریخ معاصر ایران)

با توجه به تقسیم‌بندی مبارزان انقلاب اسلامی که به طور عمده شامل ملیون، مذهبیون و چپی‌های مارکسیست می‌شدند، از میان این سه گروه، مذهبیون از سر عقیده و باورهای مذهبی وارد عرصه مبارزه شده بودند. لذا برای این گروه اعمال عبادی از جمله روزه، بسیار حائز اهمیت بوده است. این دسته از مبارزان انقلابی، در اجرای آداب روزه دقت ویژه‌ای داشتند و این دقت حتی در زندان‌ها نیز به تمامی رعایت می‌شده است.

در زندان سه وعده غذایی وجود دارد که این وعده‌ها به فراخور ماه رمضان یا هیچ ماه دیگری تغییر نمی‌کند. اما انقلابیون با مقاومت در برابر ابلغیه‌ها و دستورات آیین‌نامه‌ها، شرایط را به نفع خود عوض می‌کردند. برای مثال در خاطرات زندانیان زندان اوین این نکته وجود دارد تمهیداتی اندیشیده شد تا در ماه مبارک رمضان وعده ناهار به عنوان افطار و وعده شام به عنوان سحری به زندانیان

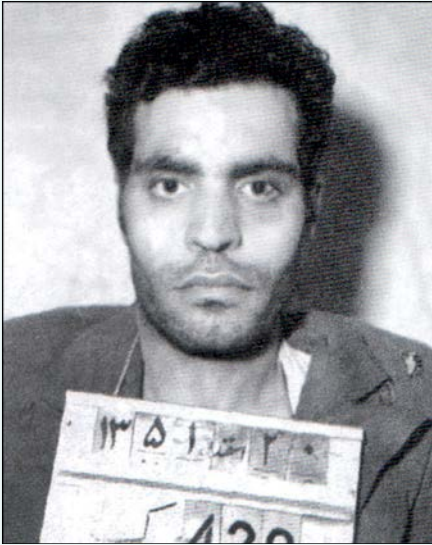

تحويل داده شود.

اما علاوه بر مبحث تغذیه در زندان، برگزاری کلاس‌ها و محفل‌های قرائت قرآن، عربی‌آسان و تفسیر در ایام ماه مبارک رمضان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است. همچنین در خاطرات این برهه زمانی آمده است که برخی از مبارزان اعتقادات سرسختی داشتند که از این جمله می‌توانم به عباس آقازمانی معروف به ابوشریف یا احمد اشاره کنم. در تاریخ آمده است اینها در سال بیش از صد روز را روزه بوده‌اند. به خصوص ماه‌های رجب، شعبان و رمضان را به طور کامل روزه می‌گرفتند و در ایام دیگر سال نیز تلاش شان بر این بود که دوشنبه‌ها و پنجشنبه‌ها روزه‌دار باشند.

نکته‌ای که در اینجا از اهمیت بالایی برخوردار است این که روزه برای این مردان، تنها تربیت‌تن و صیانت از جسم نبود، بلکه نگاه این گروه به روزه از منظر تهذیب نفس و خودتزکی‌های بوده است. اگر به تاریخ انقلاب به دقت بنگریم، متوجه خواهیم شد عمده این افراد در سال‌های بعد مردان باصلایت و پرهیبتی بوده‌اند که مسؤولیت‌های سنگینی را عهده‌دار شدند و این ظرفیت عظیم که با تزکیه در وجود این افراد شکل گرفت، بعدها در بزنگاه‌ها به کار انقلاب اسلامی آمد.

اما در تاریخ ماه رمضان‌هایی که بر انقلاب اسلامی گذشته، خاطرات تلخی هم وجود دارد. برای مثال بسیاری از مبارزان انقلابی در ماه مبارک رمضان شکنجه شده‌اند و از این جمله می‌توان به عزت‌شاهی اشاره کرد. از آنجا که در ماه رمضان به علت روزه، جسم انسان دچار ضعف و کرحتی می‌شود و در مجموع آسیب‌پذیرتر است، شکنجه‌گران گمان می‌کردند می‌توانند با فشار مضاعفی که در شکنجه‌ها به انقلابیون می‌آورند، از آنها اعتراف بگیرند. به طور مثال در خاطرات عزت‌شاهی سخن از شکنجه‌هایی در شب قدر آمده است که بعدها در تاریخ انقلاب بسیار هم معروف شد. در این خاطرات آمده است در شب قدر عزت‌شاهی و تعدادی از انقلابیون را به شدت شکنجه و تا سحرگاه از سقف آویزان کردند. شاهی نقل کرده شکنجه‌گر به او می‌گفته: «امشب

تصویری از عزت... مطبوع معروف به عزت‌شاهی در زندان‌های رژیم شاه

شب ضربت خوردن علی (ع) است و چون شما ادعای پیرو علی (ع) بودن دارید، ما می‌خواهیم آن ضربه‌ای را که علی (ع) خورد بر تو فرود آوریم!»

همچنین در تاریخ آمده است مرحوم هاشمی رفسنجانی در ماه مبارک رمضان در زندان قزل قلعه در سلول انفرادی به سر می‌برد و در همان سلول با صدای بلند سخنرانی‌های مذهبی انجام می‌داد تا سلول‌های دیگر هم، کلام او را بشنوند. خبر این قضیه که به مسؤولان زندان می‌رسد، او را به شدت مورد ضرب و شتم و شکنجه قرار می‌دهند تا جایی که در خاطرات ایشان آمده است او را به زور روی زمین می‌خواباندند و تلاش می‌کردند لقمه‌ای برنج یا جرعه‌ای آب به او بخورانند تا به این ترتیب روزه او را به‌ظاهر باطل و بار روانی آن را به وی تحمیل کنند.

در کل آنچه من در تاریخ انقلاب یافته‌ام این است که مبارزات انقلابی در ماه مبارک رمضان منتقدانه‌تر بوده و به کل رنگ و بویی دیگر داشته است و مبارزان در این ماه مبارک، روح و جسم خود را توأمان صیقل می‌داده‌اند.

در شکل‌گیری جمعیت انقلابی فعال در راهپیمایی‌ها داشته است.

در کل نقطه کلیدی فعالیت روحانیت در جریان فعالیت انقلابی، مناسبت‌های مذهبی کشور بوده است؛ چراکه این مناسبت‌ها بهانه خوبی بودند تا روحانیت فعال در شهرستان‌ها، سخنرانی‌های مهم و تأثیرگذاری را در جهت روشننگری آذهان عمومی انجام دهند. غالب این سخنرانی‌ها در مناسبت‌ها انجام می‌شده، بنابراین نقش پررنگ ماه‌هایی چون محرم و رمضان را می‌توان در این مورد به وضوح دید. مردم در ماه مبارک رمضان یک ماه در مساجد و حسینیه‌ها پای صحبت‌های روحانیون می‌نشستند و اکثر مبارزان در این ماه در مناطق مختلف کشور پراکنده می‌شدند تا به فعالیت‌های ضد رژیم شاه بپردازند که از جمله آنها می‌توان به کشف و شناسایی رابط برای ارسال یا انتشار اعلامیه‌ها در شهرستان‌ها اشاره کرد.

اما اصلی‌ترین ماجرای که در جریان وقایع رمضان سال ۵۷ را آن را نقل کرد، روایت حسینی‌های است که از حیث موقعیت مکانی در آن زمان نزدیک میدان شهدای فعلی واقع بود و این حسینی‌ها متعلق به شخصیتی به نام علامه نوری بوده است و آن طور که من اطلاع دارم هم‌اکنون دیگر در قید حیات نیست.

در این حسینی‌ها در شب‌های ماه مبارک رمضان جلساتی برگزار می‌شده است که بسیاری از ساکنان آن محدوده تهران، در آن جلسات حضور ثابت و شرکت فعال داشتند.

سخنرانی‌هایی روشن‌گرانه در حسینی‌ها انجام می‌شده که باعث جذب بسیاری از همفکران انقلاب شده بود. غالب این سخنرانی‌ها در جهت ترویج افکار و عقاید انقلاب اسلامی و علیه رژیم شاه بوده و بدون تردید این حسینی‌ها نقش بسیار کلیدی

آن نماز تاریخی

محمد زین العابدینی (پژوهشگر حوزه تاریخ شفاهی انقلاب)

به اعتقاد من مهم‌ترین رمضانی که در جریان تاریخ انقلاب اسلامی می‌توان از آن سخن گفت و خاطرات و اهمیت آن را بررسی و تحلیل کرد، رمضان سال ۱۳۵۷ است. رمضان ۵۷ نقش بسیار مهمی در جریان انقلاب اسلامی داشته و فعالیت‌هایی که در جریان این ماه صورت گرفته، در نهایت منجر به نماز عید فطر سال ۵۷ می‌شود که خود نقطه بسیار مهم و پررنگی در تاریخ انقلاب است.

نماز عید فطر سال ۵۷ بعد از مراسم چهل شهدای مناطق مختلف کشور نظیر قم، تبریز و یزد اتفاق می‌افتد و بزرگ‌ترین اقدامی است که در آن برهه زمانی توسط انقلابیون صورت می‌گیرد؛ اقدامی که اگرچه در نهایت آرامش انجام می‌شود، اما کلید راهپیمایی‌های بزرگ کشور در ادامه فرآیند انقلاب اسلامی و آغاز راهی است که در پایان به انفجار نور پیوند می‌خورد. در واقع انقلابیون از نماز عید فطر سال ۱۳۵۷ به تجمعات بعدی رهنمون می‌شوند و در نهایت به جمعه‌ای می‌رسند که همه آن را در تاریخ با واقعه مهم و حیاتی شهریور می‌شناسیم. اینجاست که شاهد اوج‌گیری انقلاب و فراگیر شدن تفکر انقلابی در کشور می‌شویم و کار آرام آرام به جایی می‌رسد که رژیم شاه دیگر قادر به کنترل اوضاع نیست و در نهایت روز به روز به سمت سقوط حرکت می‌کند.

عکسی به یادماندنی از نماز عید فطر سال ۱۳۵۷